

СУБ'ЄКТИ ОСКАРЖЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС НОТАРІУСА У ТАКИХ

Written by СОЛОВІЙОВА МАРИНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА, приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу (м.Київ)
Thursday, 06 December 2018 11:26

Діяльність нотаріату в Україні визначається Законом України від 02 вересня 1993 року № 3425-XII «Про нотаріат» (Закон № 3425-XII). Вказаний нормативний акт наділяє нотаріусів певними повноваженнями щодо вчинення нотаріальних дій і при цьому покладає на суди повноваження щодо контролю за діяльністю нотаріату та відповідністю їх дій встановленим законом вимогам.

Су довий контроль здійснюється в межах вирішення конкретної цивільної справи. Саме тоді з'ясовується питання про законність дій нотаріуса. Як правило, такі справи стосуються визнання недійсними нотаріально посвідчених правочинів, заповітів, виконавчих написів, відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконних дій нотаріусів (статті 21, 27 закону «Про нотаріат»); вчинення або відмови у вчиненні нотаріальної дії.

Відповідно до ч. 2 ст. 50 Закону № 3425-XII право на оскарження нотаріальної дії або відмови у її вчиненні, нотаріального акта має особа, прав та інтересів якої стосуються такі дії чи акти.

Тобто закон визначає досить широке коло осіб, які можуть оскаржити нотаріальні дії або відмову у їх вчиненні.

Право на звернення до суду з позовом про незаконність нотаріальної дії чи відмови в її вчиненні мають заінтересовані особи (фізичні та юридичні), стосовно яких були вчинені нотаріальні дії, або які одержали постанову про відмову їх вчиненні, тобто учасники нотаріального процесу. Особи, які не є учасниками нотаріального процесу, але вважають, що їх права і охоронювані законом інтереси порушені нотаріальною дією, вправі звернутися до суду з відповідним самостійним позовом про недійсність посвідченого акта, але не до нотаріуса, а до інших суб'єктів спірних матеріальних правовідносин, з приводу яких виник спір. Саме таке процесуальне правило визначення суб'єктного складу осіб наведено у ст. 50 Закону № 3425-XII.

Свого часу Верховний Суд України визначив правило за яким при вирішенні справ, які стосуються оспорювання прав і обов'язків сторін, набутих на підставі вчинених нотаріальних дій – посвідчення договорів, угод (крім справ за скаргами на нотаріальні дії чи відмову в їх вчиненні), нотаріуси ... не є особами, прав і обов'язків яких стосується спір сторін, оскільки відсутня їх юридична заінтересованість у результатах вирішення справи судом і реалізації ухваленого в ній рішення [1].

Також у п. 26 постанови Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» зазначено: «Особами, які беруть участь у справі про визнання правочину недійсним, є насамперед сторони правочину. Нотаріуси, що посвідчували правочини, залучаються до участі у справі як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, якщо позивач обґрунтовує недійсність правочину посиланням на неправомірні дії нотаріуса.» [2]

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (суд касаційної інстанції до 15 грудня 2017 року) дотримувався позиції, що спори між боржниками і стягувачами, а також спори за позовами інших осіб, прав та інтересів яких стосуються нотаріальні дії чи акт, у тому числі про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, про повернення стягнутого за виконавчим написом вирішуються судом у порядку цивільного судочинства за позовами боржників або зазначених осіб до стягувачів, якщо однією зі сторін відповідного спору є фізична особа. За правилами цивільного судочинства як спір про право в позовному провадженні розглядаються позови про оскарження дій нотаріуса щодо вчинення

Written by СОЛОВ'ЙОВА МАРИНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА, приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу (м.Київ)

Thursday, 06 December 2018 11:26

виконавчого напису, коли йдеться виключно про порушення нотаріусом правил вчинення відповідної нотаріальної дії і при цьому позивачем не порушується питання про захист права відповідно до положень цивільного законодавства [3].

З наведеного можна зробити висновок, що нотаріус може бути відповідачем у судових справах цієї категорії лише в разі оскарження відмови від вчинення нотаріальної дії або процедури її вчинення. При цьому такі вимоги до нотаріуса підлягають розгляду в позовному провадженні за правилами цивільного судочинства як спір про право. Тоді в разі подання позову щодо оскарження нотаріальної дії з підстав недотримання приватним нотаріусом вимог чинного законодавства при їх вчиненні відповідачем буде сам приватний нотаріус.

У разі пред'явлення вказаних позовних вимог до державного нотаріуса відповідачем буде відповідна державна нотаріальна контора. Це зумовлено тим, що державний нотаріус, крім загального статусу нотаріуса, також має особливий статус – працівника юридичної особи, тобто державної нотаріальної контори.

Особливий інтерес має визначення процесуального статусу нотаріуса при розгляді судами справ про оскарження виконавчого напису нотаріуса, про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, про повернення стягнутого за виконавчим написом нотаріуса.

Слід зазначити, що, на нашу думку, нотаріус не може бути відповідачем у цій категорії справ, оскільки предметом позову є спір про право, зокрема позивач заперечує наявність у нього суми заборгованості перед кредитором, яка вказана у виконавчому написі.

Виходячи з норм Закону № 3425-XII, у нотаріуса немає спільних чи однорідних прав та обов'язків стосовно позивача. Нотаріус вчиняє нотаріальні дії від імені держави, тому в нього не можуть бути спільні чи однорідні права і обов'язки з особами, які звернулися до нього, або з особами, які вирішили, що їх права порушені нотаріальними діями.

Справи за спорами щодо оскарження вчинених нотаріусами виконавчих написів (про визнання вчиненого нотаріусом виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, або про повернення стягнутого за виконавчим написом нотаріуса) мають розглядатися судами за позовами боржників до стягувачів.

Відповідачем у таких справах є особа, на користь якої було вчинено виконавчий напис, яким було порушено право позивача. Інакше кажучи, цивільна відповідальність за незаконно вчинений виконавчий напис покладається не на нотаріуса, а на особу, яка зверталася за виконавчим написом. Сам же нотаріус може залучатися судами як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача.

Рішення судів у таких справах фактично жодним чином не впливають на нотаріусів.

Підсумовуючи наведене, можна зробити висновок, що питання про визначення складу учасників у справах цієї категорії та процесуального статусу нотаріуса має вирішуватися залежно від того, що є предметом оскарження.

Список використаних джерел: 1. Постанова Верховного Суду України від 05 грудня 2007 року у справі №6-16344св07. 2. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 року № 9. 3. Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ: Постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01 березня 2013 року № 3. {jcomments on}

СУБ'ЄКТИ ОСКАРЖЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС НОТАРІУСА У ТАКИХ

Written by СОЛОВ'ЙОВА МАРИНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА, приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу (м.Київ)

Thursday, 06 December 2018 11:26
